

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle 19.5.2021

VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Taiteen edistämiskeskuksen lausunto

Taike kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaan 2022-25. Taike ottaa kantaa erityisesti veikkauksen tuottojen alenemiseen.

Hallituksen tavoite on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä. Valtion tulisi ottaa huomioon, että taide- ja kulttuuriala on yksi nopeimmin kehittyviä ja kasvavia tulevaisuuden palvelualoja. Olisi erittäin tärkeää panostaa alan työllisyyden vahvistamiseen ja työttömyyden tai ilmaistyön vähentämiseen. Yhtenä toimenpiteenä, jolla alan työllistymistä ja yritysten perustamista voisi tukea, olisi kotitalousvähennyksen ulottaminen taide- ja kulttuuripalveluiden ostoon. Olisi myös keskeistä nähdä jatkossa taiteen tekeminen aina työnä ja panostaa mm. taiteilija- (urheilija)palkkakokeiluun sekä selvityksen tekemiseen yleensäkin apurahatyön ongelmista. Ennen kuin taide (ja urheilu) nähdään systemaattisesti työnä ja alan erillisratkaisuisista (kuten työskentelyapurahoista ja taiteilijaeläkkeistä) voitaisiin luopua, tulisi ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää lisätä. Tämä toteuttaisi hallitusohjelman tavoitetta ikäihmisten toimeentulon turvaamisesta ja köyhyyden vähentämisestä.

Selonteossa kuvataan myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Uudistuksessa tulisi ottaa huomioon kulttuurihyvinvoinnin edistäminen yhtenä hyvänä keinona parantaa kansalaisten, mm. vanhusten hyvinvointia. Esimerkiksi taiteilijat voisivat osaltaan helpottaa hoivakotien työkuormitusta parantamalla vanhusten elämänlaatua. Taiteelliset menetelmät parhaimmillaan voivat esim. vähentää levottomuutta/aggressiivisuutta ja lääkityksen tarvetta. Alaan koulutettuja taiteilijoita voisi palkata hoivakoteihin myös pysyvästi.

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Samalla tulisi nostaa myös taiteen ja kulttuurin osuutta valtion budjetissa, sillä se on vastaavasti kuin tiede luovuuden edistäjä koko yhteiskunnassa ja alalla on merkittävä talouden ja työllisyyden kasvupotentiaali. Jatkossa tulisi investoida taiteen ja kulttuurin lukuun 29.80 siten, että panostus johtaa alan työllisyyden lisääntymiseen ja rakenteiden uudistumiseen ja sitä kautta hyviin taiteen vaikutuksiin.

Vuosien 2022 ja 2023 osalta rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskua kompensoidaan edunsaajille. Kompensaatio on 330 milj. euroa v. 2022 ja 305 milj. euroa v. 2023. Tuottojen alenemista kompensoidaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla v. 2022 yhteensä 174 milj. eurolla ja v. 2023 yhteensä 161 milj. eurolla. **Kompensaatio ei ole kuitenkaan täysimääräinen, mikä johtaa OKM:n hallinnonalalla budjettileikkauksiin. Tämä johtaa suoraan työttömyyden kasvuun ja pandemian jälkeen erittäin merkittäviin ongelmiin taiteen ja kulttuurin alalla.** Säästöjen tarkemmasta kohdentumisesta ei ole vielä tietoa, mutta on mahdollista, että säästöt kohdentuvat juuri nuoriin, useimmiten korkeakoulutettuihin taiteilijoihin ja pieniin, innovatiivisiin taideorganisaatioihin eli juuri ns. vapaaseen kenttään, jota Taike tukee. Taike edistää myös taide- ja kulttuurialoja - erityisesti alueilla – erilaisin projektein, joissa keskeisenä resurssina ovat määräaikaisiin työsuhteisiin palkatut läänintaiteilijat ja taideasiantuntijat (n.30 htv v. 2021). Myös heidän palkkauksensa kustannetaan rahapelivaroin.

Taiken mielestä ei ole enää perusteltua, että rahapelirahoituksen pysyvä väheneminen kohdentuu pelkästään edunsaajille vaan rahapelituotot tulisi kohdentaa kokonaisuutena valtion budjettiin.

Mahdollinen tulojen väheneminen tai lisääntyminen tulisi kohdentua normaalissa budjetointiprosessissa kaikille hallinnonaloille.

OKM:n hallinnonalalla esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmää uudistetaan ja uudistukseen kohdennetaan 7 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2022 lähtien. Luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomittamiseen osoitetaan osana hallituksen tulevaisuusinvestointeja 15 milj. euron valtion vastinrahoitus v. 2022 edellyttäen, että vastaava rahoitus saadaan muista lähteistä. Nämä panostukset ovat sinänsä hyviä, mutta eivät merkittävästi uudista taiteen tukirakenteita kentän toimintaympäristön muutosta vastaavasti. Uudistusten tulisi olla rakenteellisia ja vaikuttavuudeltaan merkittävämpiä.

Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen kohdennetaan kehyskaudella yhteensä 1,9 milj. euroa. Valtio varautuu rahoittamaan myös Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 7 milj. eurolla, josta kehyskaudelle kohdistuu 5 milj. euroa. Nämä panostukset ovat perusteltuja.

Taike pitää kannatettavina valtionhallinnon toimitilastrategian tavoitteita etätyön ja monipaikkaisen työn lisäämisestä ja valtion alueellisen läsnäolon kehittämistä niin, että palvelu- ja toimitilaverkon uudistamisessa kantavina periaatteina ovat mm. digitaalisen kanavan ensisijaisuus ja yhteiskäyttötilat.

Paula Tuovinen

johtaja

Taiteen edistämiskeskus